

De Oude Ley

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Rob Vereijken, Alie Stofberg en Theo Peeters.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto Bart Horvers, Vormgeving Joost Horvers

Redactieadres: Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg, rob.vereijken@planet.nl

Tekst het liefst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 375 exemplaren.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel

Veldhovenring 27

5041 BA Tilburg

013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Penningmeester: Huub Claessen

Postbus 169

5050 AD Goirle

06 – 24633736 | penningmeester@tilburg.knnv.nl

Activiteiten: Stella Wesel

Gluckstraat 41

5011 VE Tilburg

013 – 4552870 | swesel@beatrix-college.nl

Bestuurslid: Varno Morseld

Van Malsenstraat 35

5051 CB Goirle

013 – 5347801 | vmorseld@wxs.nl

Bestuurslid: Jeffrey Raymakers

Zuid-Oosterstraat 51

5014 BC Tilburg

013 – 5437712 | jeffrey.raymakers@gmail.com

Coördinatoren van commissies en website

Excursiecommissie Stella Wesel

Cursuscommissie KNNV/IVN Marie-Cécile van de Wiel

Website Jeffrey Raymakers:

Website van de afdeling www.knnv.nl/tilburg

De Oude Ley 2017, nr. 1

KNNV-nieuws	2
Agenda	9
Paddenstoelen, daar zit een luchtje aan	20
Geologie van Brabant, een nieuwe kring?	22
Natuurwerkdag Regte Heide	24
Paddenstoelexcursie Dongevallei 2016	27
Mijn Hendrik, zoektocht naar varens en kristallen	30
Vogeltrekdag, veel beweging op trektelpost Meijerijbaan	32
Museumnieuws	36
Witte gij ut?	38
IVN-wandelingen	40

Algemene ledenvergadering

Het bestuur nodigt u uit voor de algemene ledenvergadering op dinsdag 31 januari 2017. Locatie: Natuurmuseum Brabant. De ALV begint om 20.00 uur, het museum is open vanaf 19.30 uur. Na afloop van de ALV is er gelegenheid om elkaar te spreken onder het genot van een hapje en een drankje.

Agenda

- Opening, mededelingen, berichten van verhindering en vaststellen agenda
- Verslag algemene ledenvergadering 26 januari 2016
- Jaarverslag secretaris 2016
- Jaarverslag penningmeester 2016
- Verslag kascontrolecommissie 2016
- Benoemen kascontrolecommissie 2017
- Bestuur.

Jeffrey Raymakers heeft besloten het bestuur te verlaten.

Daarnaast loopt de termijn van Marie-Cécile van de Wiel af. Op verzoek van de vergadering kan zij opnieuw voor 4 jaar worden benoemd.

- Plannen 2017
- Begroting 2017
- Vaststellen afgevaardigden beleidsraad en VV in 2017
- Vaststellen algemene ledenvergadering 2018
- Rondvraag

Groene Academie

Vanuit diverse vrijwilligersorganisaties worden cursussen, lezingen en workshops georganiseerd. Iedereen moet echter zelf zijn weg vinden in het diverse aanbod en er is geen structurele afstemming tussen de aanbieders. Om hier verandering in te brengen hebben de natuur- en

milieuorganisaties in Noord-Brabant het initiatief genomen tot een structurele samenwerking in de kennisoverdracht voor groene vrijwilligers. Onder de noemer de Groene Academie Brabant willen Brabants Landschap, de Brabantse Milieufederatie, IVN Brabant, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's: Floron, Sovon, Ravon, EIS, Zoogdiervereniging en de Vlinderstichting) deze unieke samenwerking vormgeven.

Belangrijk communicatiemiddel hierbij is de website, de 'Groene Academie' (degroeneacademie.nl), waar allerlei cursussen, opleidingen en lezingen te vinden zijn voor iedereen die zich actief wil inzetten voor de natuur in Brabant. Daarnaast kan men hier ook zijn of haar expertise vermelden, zodat het vinden van geschikte sprekers of cursusdocenten gemakkelijker wordt.

**Presentatie
boek
'Stadsnatuur'**

Op 11 november vond de presentatie plaats van het boek 'Stadsnatuur: van Affeseervogel tot Zoemende wingerd'. Ruim 90 aanwezigen waren aanwezig bij deze happening. Het boek is een bundeling van 120 columns, geschreven door Rob Vereijken in de afgelopen 12,5 jaar. Iedere maand werd het artikel geplaatst in de Tilburgse Koerier. Voor het uitgeven van dit boek is financiële ondersteuning gekregen. Hierdoor konden we alle leden een boek geven en dankzij de geweldige bezorgdienst van verschillende leden zijn bijna alle boeken aan huis bezorgd. Mocht u nog een extra boek willen kopen om bijvoorbeeld cadeau te geven, neem dan contact op met de secretaris: ✉secretaris@tilburg.knnv.nl
Er zijn nog voldoende boeken op voorraad.

Na de boekpresentatie was er een drukke signeursessie (foto Marlieke van Woerkom)

**Digitale
niewsbrief**

Al ruim 5000 leden van de KNNV ontvangen elke maand de digitale nieuwsbrief van de Landelijk KNNV. Hierin vind je landelijk nieuws van de KNNV, projecten, excursies, lezingen en boeken. Iedereen kan zich voor deze nieuwsbrief aanmelden, ook niet-leden van de KNNV. Aanmelden kan via www.knnv.nl of ✉bureau@knnv.nl

Cursus "Vogels in hun biotoop"

In 2014 is de vogelwerkgroep van de KNNV gestart met een cursus 'Algemene basiskennis van vogels uit de omgeving van stad en tuin'. In 2014/2015 werd deze gevolgd door een cursus 'Wintervogels in Nederland'. Komend voorjaar 2017 willen we de opgedane kennis verder uitdiepen door middel van een vervolgcursus 'Vogels in hun biotoop (habitat)'. Deze cursus is een vervolg op de eerder gegeven vogelcursus voor beginners en cursus wintervogels. Iedereen die zijn/haar vogelkennis verder wil vergroten kan zich hiervoor aanmelden. De cursus is praktijkgericht door middel van wandelingen in kleine groepjes met ervaren vogelaars van de KNNV Vogelwerkgroep.

Planning

Dinsdag 24 januari: avondbijeenkomst in Natuurmuseum Brabant te Tilburg

- Kennismaking en uitleg over het verloop van de cursus
- Wat is een biotoop en wat zoekt een vogel in zijn biotoop?
- Welke vogels verwachten wij in een bepaald biotoop?
- Tips voor het kijken naar vogels
- Wat doen we met onze waarnemingen?

Daarna zijn er op 5 en 19 februari, 19 maart, 23 april en 6 mei diverse wandeling met als thema: 'vogels in en rond de stad', 'kustvogels' (busexcursie/hele dag), 'bosvogels', 'weide- en akkervogels' en 'vogels van de Biesbosch' (Fiets)excursie.

In oktober wordt een avond in Natuurmuseum Brabant gehouden, met een samenvatting en terugblik op wat we hebben gedaan met de opgedane kennis in de afgelopen zomer. En wat nu verder? Maximaal aantal deelnemers 30.

Aanmelden via de website www.knnv.nl/tilburg

Mossen- cursus

Men heeft er lang op moeten wachten, maar nu is het toch zover: in februari start een mossencursus. Het is een cursus voor iedereen die graag deze leuke groene plantjes wil herkennen. Door het volgen van deze cursus leer je de bouw en levenswijze van mossen kennen.

Maar je krijgt ook informatie over de belangrijkste kenmerken van de mossengroepen en de plaatsen waar je ze buiten kunt vinden. De cursus bestaat uit twee avonden in Natuurmuseum Brabant (14 februari en 28 maart) en drie excursies (19 februari, 19 maart en 9 april). De excursies vinden plaats op zondagochtend van 9.30-12.30 uur. Leden van de mossenwerkgroep van de KNNV afd. Tilburg zorgen voor de begeleiding tijdens de binnen- en buitenactiviteiten.

Meer informatie en aanmelding via de website van onze afdeling. De kosten bedragen € 10,- voor KNNV-leden en € 25,- voor niet leden. Dit bedrag is inclusief de koffie op de dinsdagavonden. Meer inhoudelijke informatie bij: Rob Vereijken,

✉ info@rob-vereijken.nl of ☎ 06-83125218.

Aanmelden via de website www.knnv.nl/tilburg

Mededelingen van het bestuur

Contributie

In deze Oude Ley treft u het betalingsverzoek aan voor de contributie 2017. Gewone leden betalen € 30,-, huisgenootleden betalen € 12,50. Wilt u het aangegeven bedrag (meer mag altijd) vóór 1 maart overmaken op NL03 TRIO 0390 2533 91 t.n.v. KNNV-afd. Tilburg?

KNNV-pas

Ingesloten treft u ook de KNNV-pas 2017 aan. Hiermee krijgt u de ledenkorting op de KNNV-uitgaven in de winkel van Natuurmuseum Brabant en u kunt er het museum mee bezoeken.

Oproep ondersteuning bestuur

Onze KNNV-afdeling doet het goed! We hebben een levendige vereniging met actieve werkgroepen en het ledenaantal groeit. Het bestuur is dan ook altijd op zoek naar versterking van het bestuur. Dit kan als bestuurslid of als ondersteund verenigingslid met een bepaalde taak. Als bestuurslid draai je volwaardig mee met het bestuur en heb je verschillende taken, naast het bijwonen van vergaderingen en het meedenken over de toekomst van de afdeling. Welke taken je op je neemt, is in overleg. Daarnaast is het bestuur op zoek naar ondersteuning in de vorm van het overnemen van taken die nu bij het bestuur liggen, maar evengoed door een lid van de afdeling verzorgd kunnen worden. We zoeken bijvoorbeeld iemand die het leuk vindt om de website van de afdeling te beheren, samen met het actueel houden van onze social media kanalen Facebook en Twitter. Heb je interesse of wil je een keertje praten over wat het inhoudt om bestuurslid te zijn of welke taken er liggen, neem dan contact op met Marie-Cécile.

Jubilea

Sommige leden zijn al héél lang lid van de KNNV.

In 2017 staan we stil bij het 60-jarig lidmaatschap van Bob Cremers. Hij was vele jaren secretaris van de voormalige afdeling Den Bosch. Daarnaast zijn Ans Bindels en Jan van der Straaten dit jaar 50 jaar KNNV-lid. Proficiat!

Nieuwe leden

In het tweede halfjaar van 2016 heeft onze KNNV-afdeling weer meerdere nieuwe leden mogen verwelkomen. Voor alle nieuwe leden: welkom bij de KNNV-afdeling Tilburg! We hopen dat u uw weg vindt binnen de afdeling en aan veel activiteiten kunt deelnemen. Hierbij een overzicht:

Sigrid Ouwehand,	Tilburg	Frances van Lipzig,	Berkel-Enschot
Marlieke van Woerkom,	Tilburg	Rian Melis,	Tilburg
Frans Verkleij,	Tilburg	Nicole Schuurmans,	Loosbroek
Barbara van de Par,	Goirle	Jan de Jong,	Tilburg
Francie Melis,	Tilburg	Margreet Zwols,	Den Bosch
Ine de Munk,	Breda	Peter van den Dries,	Udenhout
Kim Kokkelink,	Tilburg	Jorn Droog,	Tilburg
Peter Nefs,	Tilburg		

Opzeggingen

Helaas hebben ook enkele leden om uiteenlopende redenen hun lidmaatschap opgezegd per 31 december 2016: Maria Michels, Gerry Simons, Sien Koolen, Joost van Balkom, Willemien de Groot, Jan Hurkmans, Jan de Vroe, Han van Doornmalen, Roos Cremers, Garmt de Vries, Jan Pajmans en Yvonne Zandbergen.

Overleden

Helaas zijn ook enkele leden overleden. Er is afscheid genomen van Rinus van Tilbeurgh, Hetty During, Wim Hoeks, Toon de Laat en Lia van Valen.

In Memoriam Toon de Laat

In de namiddag van 11 oktober, na het ringen van zijn laatste vogel, werd Toon onwel. Hij verloor het bewustzijn en na een poging tot reanimatie werd hij vervoerd van de vinkenbaan in de Kaaistoep naar het ziekenhuis, waar hij de volgende ochtend overleed.

Hij was een van onze oudste leden: hij werd in 1951 lid van de KNNV, en al die 65 jaren was hij actief lid. Hij was betrokken bij de oprichting van de eerste vogelwerkgroep in 1953. Bij het in 1958 opgerichte Vogelringstation Tilburg was hij vanaf het begin betrokken bij de organisatie daarvan, ook toen vanaf 2005 het Vogeltrekstation als Vinkenbaan Kaaistoep verder ging. Hij verzorgde daarvan de administratie en schreef jaarlijks het jaarverslag. Behalve vogelaar had hij een gedegen kennis van paddenstoelen. Vanaf de oprichting van de paddenstoelenwerkgroep in 1992 hielp hij mee met de organisatie en verzorgde hij de vondstenlijsten van de tijdens de excursies gedane waarnemingen. Zijn laatste paddenstoelenwandeling was op 7 oktober, vijf dagen voor zijn overlijden, naar Esbeek. Daar werd bijgaande foto genomen waar hij het overtollige licht dimde voor de fotograaf. Zijn hele leven stond in het teken van de beleving van de natuur. Zijn sympathieke aanwezigheid, maar ook zijn grote kennis van vogels en paddenstoelen zullen we zeker missen. Ger Bogaers.

Toon was ook zeer behulpzaam (foto Cor Klijsen)

**Paddenstoelen
werkgroep
25 jaar**

Dit jaar viert de paddenstoelenwerkgroep haar 25-jarig bestaan. In 1992 werd de werkgroep opgericht en telde meteen al 20 leden. En al die jaren bleef het een werkgroep met een twintigtal enthousiaste leden, met ieder jaar tussen 15 en 20 excursies en meestal een tiental avondbijeekkomsten. Het bleek een goed concept te zijn om een constante en actieve werkgroep in stand te houden, waarbij het kennisniveau van de leden op een hoger peil gebracht werd. De in 2015 gehouden cursus had een aantal nieuwe leden tot gevolg, waardoor dit 25^e jaar gestart wordt met 32 leden.

Veranderingen in de werkgroep

Mede daarom gaat er dan ook in 2017 het een en ander veranderen. Ik heb vanaf de oprichting de organisatie van de werkgroep op mij genomen, met steeds de hulp van Toon de Laat. Helaas mocht Toon het 25-jarig jubileum niet meer meemaken; hij overleed in oktober van het afgelopen jaar. En ik zelf ben al geruime tijd fysiek niet meer in staat alle wandelingen mee te maken. Gezien mijn leeftijd is het de hoogste tijd om het stokje over te dragen. Gelukkig hebben enkele leden zich gemeld die de functie van Toon al hebben overgenomen en mij in de toekomst willen vervangen. Dat geeft wellicht een wijziging in het beleid, maar dat kan ook een verbetering betekenen. Een andere verandering is het vanaf 1 januari 2017 opgaan van de Korstmossen-werkgroep in de Paddenstoelenwerkgroep.

Nieuwe loot: korstmossen

Korstmos is een symbiose van schimmels met algen of blauwwieren. Dus in wezen hebben ze niets te maken met mossen, maar wel met schimmels. Het is daarom niet zo vreemd dat paddenstoelenliefhebbers zich ook zouden verdiepen in de wereld van de korstmossen. Bart Horvers zal tijdens de lezing op 28 maart 2017 in het Natuurmuseum (zie agenda KNNV) één en ander vertellen over de levenswijze van korstmossen en, als er voldoende belangstelling voor is, kan het gevolgd worden door een excursie in april. Ook in het excursieprogramma van de Paddenstoelenwerkgroep in komend najaar zullen enkele wandelingen worden opgenomen waarop, naast paddenstoelen, ook naar korstmossen wordt gekeken. Dus heb je interesse in de bijzondere levenswijze van de korstmossen, kom dan zeker luisteren naar het verhaal van Bart. Uit het bovenstaande mag blijken dat de paddenstoelenwerkgroep, na 25 jaar, nog springlevend is. Het komend jaar zal dan ook zeker op passende wijze stil worden gestaan bij dit jubileum.

Excursie Gorp en Rovert (foto Irma Biemans)

Wie de jeugd heeft, heeft toekomst

Natuurbeleving voor kinderen via een 'Ouder – Kind werkdag' op de Regte heide. Een van de speerpunten van de KNNV is natuurbeleving. Voor het 'oudere' deel van de bevolking slaagt men daar goed in. Voor het jeugdige deel is er nog veel te doen. Het is lastig om de jeugd achter de spelcomputer vandaan te krijgen om de natuur te beleven.

De plaggroep heeft echter ook dit jaar weer veel kinderen ontvangen op de natuurwerkdag. Ze komen met ouders, opa, oma, broertjes, zusjes, vriendjes en vriendinnetjes. De een is serieus bezig met het uitvoeren van een werkje, de ander is meer spelenderwijs aan het ontdekken. Wat ze doen is eigenlijk niet zo belangrijk. Wat wel belangrijk is, is dat ze volop, zowel fysiek als figuurlijk, in contact komen met de natuur. Ieder op zijn eigen manier en eigen niveau. Op zo'n dag doen de kids op relaxte en speelse wijze ervaring op met planten, dieren, gereedschap, motorische handelingen, samenwerking en gezelligheid. Aan het eind van de dag zien ze het resultaat van wat ze met elkaar hebben gedaan. Het is elk jaar een genot om dat te zien. Deze laagdrempelige natuurbeleving op de heide zal zeker als een goede herinnering beklijven. Nu heeft de KNNV-Tilburg zo'n 300 leden. Via dat netwerk moeten toch best wat kinderen, kleinkinderen, vriendjes, vriendinnetjes te vinden zijn waarmee we een 'goede relatie' op kunnen bouwen. Vanzelfsprekend bent u de beste ambassadeur van de natuur voor uw kind of kleinkind. Op 4 maart 2017 organiseert de plagwerkgroep een werkdag(deel) voor deze kinderen die een relatie hebben met de leden van de KNNV. De werkzaamheden bestaat uit het zagen van vliegdennetjes. Het mooiste is natuurlijk als je samen met je kind/kleinkind aan de slag gaat. Dus ouder/grootouder stimuleer uw kind/kleinkind en grijp deze kans op 'quality time' met je kinderen. En mogelijk leggen we een basis voor toekomstige KNNV leden.

Details van de activiteit op 4 maart 2017 staan in de agenda. In verband met het regelen van gereedschap is vooraf aanmelden noodzakelijk via de email van de Plaggroep.

Samen aan het werk is 'quality time' (foto Berry Staps)

Agenda

Datum	Onderwerp
8 januari	Midwinterwandeling in Plantloon, Waalwijk
10 januari	Lezing 'Een vliegende kraai vindt altijd wat'
13 januari	Vrijdagwandeling Noorderbos
17 januari	Lezing Reisverslag(en) Suriname
10 februari	Vrijdagwandeling Boswachterij Dorst
14 februari	Lezing 'New Horizons bij Pluto'
21 februari	Kennismakingsavond geologische kring
25 februari	Vogel-strandwandeling De Kwade Hoek
4 maart	Ouder-kind werkdag op de Regte heide
10 maart	Vrijdagwandeling Diessens Broek
10 maart	Geologische excursie Krijtgroeve
14 maart	Lezing 'De opgraving van Lars, de Mosasaurus'
18 maart	Voorjaarswandeling in de Mortelen
28 maart	Lezing Korstmossen en paddenstoelen
29 maart	Bezoek steenberg van mijn Hendrik in Brunssum
1 april	De Brand en de Loonse en Drunense Duinen
7 april	Vrijdagwandeling Brokkenbroek
22 april	Voorjaarsflora in het Bunderbos
23 april	Openbare mossenexcursie Galgenven
12 mei	Vrijdagwandeling de Moerputten
14 mei	Het Turnhouts vennengebied

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies en -avonden zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wilt u deelnemen maar bent u geen lid, neem dan contact op met het secretariaat (☎ 013 - 5436541). De vertrekpunten naar de excursieterreinen zijn in de buurt van de betreffende uitvalswegen uit

Tilburg. Er is voldoende parkeergelegenheid voor auto of fiets, zodat we met een minimum aantal auto's verder rijden naar het excursiedoel. Voor de autoritten adviseren wij een onkostenvergoeding van € 0,20 per kilometer. Dit evenredig verdeeld over de chauffeur en het aantal meerrijders. En neem bijvoorbeeld voor de heen- en terugreis altijd een paar droge schoenen mee, zodat de chauffeur van de auto niet met een vervuild auto interieur blijft zitten na de rit. Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loep en bij langere excursies eten en drinken. Bij een aantal excursies is aanmelden vooraf noodzakelijk. Soms in verband met vervoer of voor een afspraak met een terreinbeheerder of een andere reden. Doe dit dan ook, tijdig, voor de vermelde datum, zodat de excursieleider hiermee ook tijdig is geïnformeerd. Bij extreem slecht weer kan de excursieleid(st)er besluiten de excursie niet door te laten gaan.

Bel bij twijfel de excursieleid(st)er. Ook voor nadere informatie kunt u bij hem/haar terecht. Alle andere activiteiten zijn voor iedereen toegankelijk. Heeft u wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons a.u.b. weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op een van onze excursies.

8 januari 2017 Zondag

Onderwerp	Midwinterwandeling in Plantloon, Waalwijk
Tijd	10.00 - 15.30 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats bij zwembad de Drieburcht, Wagnerplein, Tilburg.
Contact	Om de horecagelegenheden op tijd door te geven hoe groot de groep is die ze kunnen verwachten en in verband met vervoer, graag vóór 6 januari 2017 opgeven bij Anneke Bruijnzeels (☎ 013 - 4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl).
Omschrijving	We starten het nieuwe jaar weer met het drinken van een kopje koffie bij het Galgenwiel, Burgemeester Smeelelaan 124, Waalwijk. Hier bestaat de mogelijkheid elkaar veel goeds toe te wensen voor 2017. Na de koffie maken we een wandeling in Plantloon en kunnen we gezellig bijpraten over de belevenissen van het afgelopen jaar en de plannen voor het nieuwe jaar. Plantloon is een onderdeel van het Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen. Het bosrijke Plantloon met zijn statige lanen, middeleeuwse hoeves, dijkjes en liefelijke graslanden kent een eeuwenoude geschiedenis. Het vormt een sterk contrast met het dynamische stuifzand verderop. Aan het eind van de wandeling is er zoals gebruikelijk gelegenheid om een hapje te eten (dit is echter geen must).

10 januari Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Een vliegende kraai vindt altijd wat.
Tijd	Aanvang lezingen 20.00 uur
Locatie/Vertrek	Natuurmuseum Brabant Spoorlaan 434 5038 CH Tilburg Museumcafé open 19.30 uur Toegang gratis! 013-5353935 natuurmuseumbrabant.nl
Lezing door	Gerard Compiet
Omschrijving	Van oudsher staan zwarte vogels te boek als brengers van ongeluk, ziekte en dood. Ook in onze tijd hebben kraaiachtigen geen geweldige reputatie. Gerard Compiet laat juist de andere kant van deze interessante dieren zien. Hij toont o.a. hun grote leer- en aanpassingsvermogen, hun sociale leefwijze, hun manier van voedsel verzamelen en de broedbiologie. Voorts brengt Compiet iedere soort afzonderlijk (Zwarte en Bonte kraai, Roek, Kauw, Raaf, Gaai, Ekster en Notenkaker) voor het voetlicht.

13 januari Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Noorderbos
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Hoofdingang van het Noorderbos aan de Stokhasseltlaan. Vanuit Tilburg de Stokhasseltlaan volgen richting Loon op Zand en buiten de bebouwde kom de eerste verharde weg rechts inslaan. Dat is juist voorbij de bocht naar rechts, onder een hoogspanningsmast.
Contact	Ad Kolen (☎ 013 - 4560694 / 06 - 40284868 of ✉ adkolen@kpnmail.nl). Wandelafstand ± 5 km.
Omschrijving	Het Noorderbos is aangelegd op de voormalige vloeivelden van de waterzuivering van de stad. Tientallen jaren werd hier het afvalwater van de grootste verontreinigingen ontdaan en via de Zandlei afgevoerd naar de Maas. Er is nog veel zichtbaar in het gebied wat aan die tijd herinnert. Het Noorderbos is ontworpen door H+N+S Landschapsarchitecten Utrecht in 1999. Het ontwerp accentueert de rechte lijnen van de in stand gehouden vloeivelden. De dubbele eikenlanen en de betonelementen benadrukken dat nog eens. In het Noorderbos is een aantal andere boomsoorten aangeplant dan die in de omgeving staan. Er is gekozen voor een eikenhakbos en gemengd parkbos. Centraal in het gebied bevindt zich een populierenbos. Samen met de oude aanplanten bij het slibdepot zorgen ze voor veel overgangen die aantrekkelijk zijn voor vele vogelsoorten en zoogdieren evenals het toenemende aantal soorten planten en insecten. Sinds het openingsjaar 2003 voert Ad Kolen vogeltellingen uit in het Noorderbos en bestudeert ook de overige flora en fauna en wil die kennis deze morgen met de aanwezigen delen.

17 januari Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Reisverslag(en) Suriname
Tijd	20.00 uur.
Locatie/Vertrek	Natuurmuseum Brabant.
Omschrijving	Afgelopen februari bezochten Leo van Zeeland, Jan van Laarhoven, Will van Sprang, Peter van den Dries en Ben Akkermans Suriname. Aan de hand van foto's willen zij u meenemen naar dit prachtige land met veel natuur, vriendelijke mensen en lekker eten. U krijgt hiermee een indruk van Paramaribo, het Voltzbergegebied de streek van Saramacca en het landbouwgebied Nickerie. Aan het einde van hun reis werd het strand van Matapica bezocht waar de Krapé schildpadden hun eieren leggen. Paul van Wielink ging een maand later naar Suriname, en ook Paul wil ons op deze avond wat van zijn indrukken van Suriname tonen.

10 februari Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Boswachterij Dorst
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Burgemeester van de Mortelplein bij de voormalige Plusmarkt Tilburg. Voor wie direct naar het vertrekpunt wil gaan café Beum, Wethouder van Dijklaan 19, Dorst.
Contact	Anneke Bruijnzeels (☎ 013 - 4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl).
Omschrijving	Boswachterij Dorst is de naam van een uitgestrekt bosgebied dat zich bevindt tussen Rijen, Oosterhout, Teteringen en Dorst. Het meet 1.117 ha en is eigendom van Staatsbosbeheer. Het bestaat voornamelijk uit grove dennenbos dat in het begin van de 19e eeuw op heidegebied is aangeplant. Omstreeks 1850 werd veel bos weer gekapt, omdat het gebied als militair oefenterrein in gebruik werd genomen. Er ontstonden zandverstuivingen. In 1899 kreeg Staatsbosbeheer het gebied in bezit. Daarnaast zijn er een aantal leemputten die ontstaan zijn door de activiteiten van de voormalige steenfabriek "De Vijf Eiken", die zich te Rijen bevond. Voor de begrazing zijn er Schotse hooglanders. Een belangrijk recreatieterrein was van 1927 tot 2006 het Natuurbad Surae.

14 februari Dinsdag

Onderwerp	Lezing: New Horizons bij Pluto
Tijd	Aanvang lezingen 20.00 uur
Locatie/Vertrek	Natuurmuseum Brabant Spoorlaan 434 5038 CH Tilburg Museumcafé open 19.30 uur Toegang gratis! ☎ 013-5353935 natuurmuseumbrabant.nl
Lezing door	Jos Loonen
Omschrijving	Op 15 juli 2015 passeerde de Amerikaanse satelliet New Horizons de dwergplaneet Pluto. Het overzien van de resultaten van die ontmoeting duurde meer dan een jaar. Wat we tot dan toe alleen maar kenden als een stipje zonder detail werd in die korte tijd een echte wereld, met bergen, kraters, kloven en ijswoestijnen. In de lezing, die voor iedereen te volgen is, maakt u kennis met een woeste, raadselachtige ijswereld, waarvan we langzamerhand steeds meer begrijpen.

21 februari Dinsdag

Onderwerp	Kennismakingsavond geologische kring
Tijd	20.00 uur
Locatie/Vertrek	Natuurmuseum Brabant Spoorlaan 434 5038 CH Tilburg Museumcafé open 19.30 uur Toegang gratis!
Omschrijving	zie het uitgebreide artikel elders in deze Oude Ley.

25 februari Zaterdag

Onderwerp	Vogel-strandwandeling De Kwade Hoek
Tijd	8.00 - 18.00 uur.
Locatie/Vertrek	Zwembad De Drieburcht, Tilburg.
Contact	In verband met vervoer opgeven met vermelding of u een auto ter beschikking hebt bij Ben Akkermans (☎ 013-5362107 ✉ b.a.r.akkemans@planet.nl). Afstand: ± 300 km.
Omschrijving	Den Kwaaien hoek was vroeger berucht vanwege de verraderlijke sterke stromingen en de zandbanken voor de kust. Het was de schrik van de schippers die blij waren als ze 'den kwaaien hoek' voorbij waren. Iets verder op was de 'goede rede' het groeide uit tot de plaats Goedereede. Tijdens de Delta werken is de Kwade hoek buitendijks gebleven waardoor de zee in het dynamisch getijdengebied nog steeds grote invloed heeft. Vooral in de winter stroomt het zoute water via de geulen en krekken nog ver het gebied binnen. Vanaf de parkeerplaats lopen we door de schorren naar de kust. Hier kunnen we met wat geluk Drieteenstandlopers, Sneeuwgorzen en misschien wel de Strandleeuwerik te zien krijgen. We lopen de heenweg langs de zeereep waar we naar schelpen en ander aanspoelsel zoeken. De terugweg voert door de duinen die hier erg vogelrijk zijn. Het kan nu in de wintertijd erg nat zijn, laarzen zijn daarom onontbeerlijk. Tip: Neem een paar droge sokken en handdoek mee. Soms is een kreek dieper dan verwacht. Na afloop koffiedrinken en opwarmen en dan nog een kort bezoek aan de Scheelhoek met zijn vele ganzen. Totale wandelafstand 13 km.

4 maart Zaterdag

Onderwerp	Ouder-kind werkdag op de Regte heide
Tijd	9.30 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Burgemeester van de Mortelplein bij de voormalige Plusmarkt Tilburg. Voor wie direct naar het werkterrein gaan: 09:45 aanwezig Tegenover de ingang van de Golfclub Nieuwkerkse dijk zuid Goirle.
Contact	Berry Staps. Aanmelden is noodzakelijk ivm verkrijgen van voldoende gereedschap. Graag vóór 25 februari aanmelden met vermelding aantal deelnemers ✉ plaggroep-knnv-tilburg@hotmail.nl of ☎ 0620615921
Omschrijving	De plaggroep nodigt alle ouders /grootouders uit om met hun kinderen/kleinkinderen een paar uurtjes te komen werken of spelen in de natuur. Het is een unieke gelegenheid om jouw kind/ kleinkind op een heel laagdrempelige manier in contact te brengen met de natuur. Natuurlijk kun je daarbij al jouw kennis overbrengen op de jeugd. Zie ook het onderwerp bij KNNV nieuws. Als er vriendjes vriendinnetjes mee willen komen is dat geen probleem.

We gaan vliegdennen verwijderen. Daarbij kun je zelf bepalen hoe zwaar het werk is. En kan door mensen van alle leeftijd uitgevoerd worden. Stel zelf je grenzen.

Maar het belangrijkste is om de natuurbeleving over te brengen op de jeugd.

Je kleding kan vies worden, en het weer in maart is onvoorspelbaar. Het kan nog erg koud, maar ook al heel warm zijn, dus stem je kleding daar op af. Neem werkhandschoenen en laarzen mee. Om 11:30 uur lassen we een pauze in voor wat eten en drinken. Dan is het erg handig om iets mee te nemen om op te zitten.

10 maart Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Diessens Broek
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Voor wie direct naar de startplaats van de wandeling gaat is het startpunt de brug Holenakker in Biest-Houtakker. Dit is de tweede brug van Biest-Houtakker over het Wilhelminakanaal vanaf Tilburg.
Contact	Stella Wesel (✉ swesel@beatrixcollege.nl of ☎ 06-27055446).
Omschrijving	Het Diessens Broek is gelegen langs het dal van de Reusel ten noorden van Diessen en het is bezit van het Brabants Landschap In de jaren '60 werd de Reusel gekanaliseerd, na 2008 heeft de ruilverkaveling De Hilver plaatsgevonden en is de kanalisatie van de Reusel ongedaan gemaakt. Over een oppervlakte van 60 hectare werd de overbemeste bodemlaag afgegraven. Sindsdien bepaalt de Reusel zelf haar loop, over een breedte van 100 meter. Dit open gebied van weiden en hooilanden is een belangrijk weidevogelgebied waar o.a. Grutto's en Watersnippen zijn te vinden. In dit gebied overheerst niet de Pitrus, maar vooral Biezenknoppen en Veldrus wat wijst op minder voedselrijkdom en veel kwel. Langs de sloten wordt niet gemaaid en in de daardoor ontstane ruigten nestelen Kneu en Bosrietzanger. Een deel van de hooilanden wordt verschaald, waardoor er nu Stijve moerasweegbree, Schildereprijs, Rossig fonteinkruid en de Kleinste egekop groeien. Samen met Leon Tinnemans die dit gebied als geen ander kent maken we een wandeling door dit gebied.

10 maart Vrijdag

Onderwerp	Geologische excursie naar de Krijtgroeve CPL te Haccourt (België)
Tijd	10.00 - 14.30 uur
Locatie/Vertrek	Ieder rijdt op eigen gelegenheid naar Haccourt. Carpoolen gewenst. Na opgave ontvangt u begin februari 2017 uitgebreide informatie.
Contact	Geert Willemen (✉ g.willemen1@chello.nl)
Omschrijving	De Krijtgroeve CPL in Haccourt maakt deel uit van een reeks van groeves tussen Maastricht en Luik. De groeve ligt ca.15 km ten zuiden van Maastricht. Er zijn lagen uit het Boven Krijt ontsloten, m.n. uit het Boven Campanien en het Onder Maastrichtien, waaronder formaties die in onze omgeving zelden voorkomen, zoals de Kalksteen van Zeven Wegen. In de groeve is het mogelijk om naar fossielen te zoeken. De excursie staat open voor alle leden van de KNNV-afdeling Tilburg. U kunt zich opgeven tot en met 31 januari 2017 via ✉ g.willemen1@chello.nl . Het maximum aantal deelnemers is 20. Vermeld bij opgave ook Uw adres, (mobiele) telefoonnummer, geboortedatum en of u wel of niet over eigen vervoer beschikt. Voor de beheerder nemen we een presentje mee. Van de deelnemers wordt daarvoor een geringe bijdrage gevraagd.

Krijtgroeve bij Haccourt (foto Geert Willemen)

14 maart Dinsdag

Onderwerp	Lezing: de opgraving van Lars, een Mosasaurus uit de ENCI
Tijd	Aanvang lezingen 20.00 uur
Locatie/Vertrek	Natuurmuseum Brabant Spoorlaan 434 5038 CH Tilburg Museumcafé open 19.30 uur Toegang gratis! 013-5353935 natuurmuseumbrabant.nl
Lezing door	John Jagt
Omschrijving	In 2020 zal de winning van mergel door de ENCI in Zuid-Limburg worden beëindigd. Het landschap zal dan volgens het "Plan van transformatie van de ENCI" ingrijpend veranderen. Voor velen een heuglijke ontwikkeling. Toch heeft deze groeve veel informatie opgeleverd over de geologie van dit gebied. Met name belangrijke vondsten van de Mosasauriërs bereikten de media. Het geologische verhaal van vanavond gaat over de laatste grote vondst uit de ENCI-groeve: Lars, een nog niet-volgroeid exemplaar van Mosasaurus Hoffmanni. John Jagt, conservator paleontologie, vertelt op boeiende wijze over de opgraving.

18 maart Zaterdag

Onderwerp	Voorjaarswandeling in de Mortelen
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg. De startplaats van de wandeling is de parkeerplaats bij café Vingerhoeds, Oude Grintweg 90.
Contact	Stella Wesel (✉ swesel@beatrixcollege.nl of ☎ 0627055446).
Omschrijving	Jan van de Straten zal ons rondleiden door de Mortelen, een gebied met houtwallen, bosjes, boomrijen, akkertjes, bloemrijke graslanden en kronkelende paden en slotjes. Verspreid over het gebied liggen eeuwenoude boerderijen. 'Mortel' betekent weke grond, er is leem in de bodem en er is kwel aanwezig. In de directe omgeving was er ook de hogere grond, de 'donken'. Dit verklaart de sterke afwisseling in begroeiing: aan de ene kant vochtige weiden en loofbos, aan de andere kant akkers en naaldbos. We danken er ook de superkleine percelen aan. Want bij vererving moest iedere erfgenaam van elke grondsoort iets krijgen. Vervolgens werden de eigendomsgrenzen met houtwallen gemarkeerd. Zo ontstond in de loop der tijd een steeds fijnmaziger patroon van 'coulissen'. In het voorjaar bloeien in de bossen op leem Speenkruid, Dotterbloem en Slanke sleutelbloem. De weilanden zijn dan lila gekleurd door de Pinksterbloem. Er liggen wel 100 poelen in De Mortelen, waar het wemelt van de amfibieën. De leukste van allemaal, de Boomkikker, verdween in de jaren '70 maar is in 2011 geherintroduceerd; en met succes!

28 maart Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Korstmossen en paddenstoelen
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Aanvang lezingen 20.00 uur
Contact	Natuurmuseum Brabant Spoorlaan 434 5038 CH Tilburg Museumcafé open 19.30 uur Toegang gratis! 013-5353935 natuurmuseumbrabant.nl
Lezing door	Bart Horvers & Loes van Gorp
Omschrijving	Zoals elders in deze Oude Ley is aangekondigd gaat voortaan de werkgroep Korstmossen samen met de paddenstoelenwerkgroep. Om je wegwijs te maken in het rijk van de Korstmossen zal Bart Horvers hierover een inleiding geven. Wat de paddenstoelen betreft laten we Loes van Gorp aan het woord. Die vertelt over het wel en wee in het afgelopen paddenstoelenseizoen, waarin zowel een hittegolf als nachtvorst parten speelden.

29 maart Woensdag

Onderwerp	Excursie naar de steenberg van de mijn Hendrik te Brunssum
Tijd	10.00 - 14.30 uur (Uitwijkdatum: 3 april 2017).
Locatie/Vertrek	Deelnemers rijden op eigen gelegenheid naar Brunssum. Carpoolen gewenst. na opgave ontvangt u begin maart 2017 uitgebreide informatie.
Contact	Geert Willemen (✉ g.willemen1@chello.nl).
Omschrijving	Het afgelopen najaar brachten we ook een bezoek aan de steenberg van deze mijn. Het werd een groot succes. Omdat de steenberg in snel tempo wordt afgegraven is deze excursie opnieuw gepland. Op de steenberg zijn de afvalstenen uit de mijnen gestort. Omdat de afvalstenen fossielen bevatten zijn deze stortbergen voor ons een geliefde zoekplaats. Een stukje boomstam, een takje, een varenblaadje, afgedrukt in steen, zo'n 340 miljoen jaar oud, uit Nederlandse bodem. Het is altijd spannend wat voor verrassing een steen heeft. De excursie staat open voor alle leden van de KNNV-afdeling Tilburg. U kunt zich aanmelden tot en met 28 februari 2017 bij Geert Willemen. Het aantal deelnemers wordt beperkt tot 20. Vermeld bij opgave ook Uw adres, (mobiele) telefoonnummer, geboortedatum en of u wel of niet over eigen vervoer beschikt. Voor de beheerder nemen we een presentje mee. Van de deelnemers wordt daarvoor een geringe bijdrage gevraagd.

1 april Zaterdag

Onderwerp	De Brand en de Loonse en Drunense Duinen
Tijd	8.30 - 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Voor wie direct naar de startplaats wil: De Rustende Jager, Udenhout. Wandelaafstand ± 6 km.
Contact	Pieter Mueller (✉ pmueller@xs4all.nl ☎ 013 – 4678438)
Omschrijving	De KNNV-afd. Tilburg en het natuurlandpunt–Turnhoutsekempens zijn een samenwerking aangegaan om eenmaal per jaar een natuurgebied in hun omgeving te tonen aan elkaars leden. De Belgen toonden ons in 2016 het Grotenhoutbos bij Turnhout. Dit jaar laten wij hen de natuurparels in onze omgeving zien, De Brand en Loonse en Drunense Duinen. Na de koffie vertrekken we rond 9.30 uur naar het natte gedeelte van de Brand met zijn rietvelden en wilgenstruweel. Het gebied hier heeft een nat karakter met (voormalige) eikenhakhoutbossen, kleinschalige weilanden, doorspekt met poelen voor de amfibieën. Wanneer we het natte gedeelte verlaten hebben nemen we de terugweg door de duinen. Het contrast kan niet groter zijn, namelijk vliegdennen met heide en open stuifzand.

7 april Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Brokkenbroek
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Startplaats wandeling Udenhoutseweg 20, Helvoirt.
Lezing door	Anneke Bruijnzeels (☎ 013 4555711 of ✉ annekebruijnzeels@hotmail.nl).
Omschrijving	Samen met Rianne van Laarhoven lopen we door het Brokkenbroek en als er tijd is kijken we ook nog even in het tegenoverliggend Brokkenbroek-landbouwgebied bij het landgoed Zwijnsbergen. Net zoals de Brand en de Leemkuilen heeft het Brokkenbroek dezelfde ontstaansgeschiedenis en daardoor is het een erg nat broekbos. Dus laarzen of waterdichte schoenen is een noodzaak. De excursie start bij Rianne thuis, in het tuinhuis achter in de tuin. Parkeren kan op het pleintje of in de berm, niet op het fietspad. Fietsen kun je achter Rianne's huis kwijt. In het tuinhuis beëindigen we ook de wandeling met een lekker kopje koffie.

22 april Zaterdag

Onderwerp	Voorjaarsflora in het Bunderbos
Tijd	7.45 uur - gehele dag.
Locatie/Vertrek	Treinreis met vertrekstation Tilburg en aankomst om ± 10:00 uur op station Beek Elsloo. Afstand circa 240 km.
Contact	Opgeven vóór vrijdag 21 april kan door te bellen of mailen met Johan van Laerhoven (✉ thesnowfox@zonnet.nl of ☎ 013-4638937).
Omschrijving	Het Bunderbos vormt het steilste hellingbos van Nederland met maar liefst een hoogteverschil van 80 meter op zeer korte afstand. Vanaf het station in Elsloo wandelen we naar het kasteelpark in deze plaats. Van hieruit lopen we via fors stijgende en dalende paden van het Bunderbos naar het plaatsje Bunde. De graslanden en bossen die de bronnen en beekjes omgeven zijn van grote landschappelijke en floristische waarde. Planten die we hierin aantreffen zijn onder andere Verspreid- en Paarbladig goudveil, Zwartblauwe rapunzel, Grote veldbies, Reuzenpaardenstaart, Christoffelkruid, Boszegge en veel ander moois. Dit gecombineerd met de forse stukken met Daslook maakt deze wandeling tot een waar feestje.

23 april Zondag

Onderwerp	Openbare Mossenexcursie rond het Galgeven
Tijd	10:00 - 13:00 uur
Locatie/Vertrek	Oisterwijk, parkeerplaats Hoeveneseweg, hoek Sparrendreef
Contact	Maarten Mandos (☎ 013 – 5050930 ✉ mmandos@xs4all.nl)
Omschrijving	Rond het Galgeven en de Pierenberg is op het gebied van mossen van alles te ontdekken, er groeien tientallen soorten, elk met hun typerende standplaatsen. Of het nu op kaal zand, bosbodem, aan de waterkant, op levende bomen of dood hout is, overal groeien weer andere soorten. De mensen van onze werkgroep zullen met plezier uw vragen beantwoorden en over deze intrigerende kleine planten vertellen. De mossenwerkgroep verzorgt daarom deze excursie die gratis toegankelijk is voor iedereen die belangstelling heeft voor mossen. Heeft u zelf een loep, neem hem dan mee a.u.b.

12 mei Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling de Moerputten
Omschrijving	Meer informatie vindt u in de volgende Oude Leij.

14 mei Zondag

Onderwerp	Het Turnhouts vennengebied
Omschrijving	Verdere informatie vindt u in de volgende Oude Leij.

Paddenstoelen, daar zit een luchtje aan.

Ger Bogaers

Dimensies van paddenstoelen

Regelmatig krijg ik per email foto's van paddenstoelen toegestuurd met de vraag: wat is dit? Als het behoorlijk goede opnamen zijn, waarop de voornaamste kenmerken van de zwam duidelijk tot uitdrukking komen, is het soms wel mogelijk om een antwoord te geven. Maar meestal heb je méér gegevens nodig. Een foto heeft maar twee dimensies, terwijl je met een paddenstoel toch zo ontzettend veel kunt doen. Behalve fotograferen en plukken kun je hem goed bekijken. Hoed bol plat of verdiept, al of geen steel, plaatjes of buisjes. Je snijdt hem door: holle steel, vlees verkleurend?

Met een loep bekijk je details: hoe is de hechting van de lamellen aan de steel, kleur van de lamelsnede, ronde of hoekige poriën? Boeken erbij. Kleuren hebben allemaal namen, maar soms is ook dat moeilijk. Is dit nu zeemkleurig of licht oker, of gelig bruin? Nog moeilijker: één paddenstoel heeft vaak verschillende kleuren naar gelang hij jong of oud is, droog of vochtig.

Ruik ik bedwantsen of carbid?

Maar we hebben nóg een zintuig: onze neus. Maar geuren hebben géén naam. Het ruikt náár iets. Soms is dat gemakkelijk: *naar rauwe aardappelen*, zoals de Gele knolamaniet, *naar radijs* zoals de Radijsvaalhoed, *naar anijs*, zoals de Anijstrechtterzwam. Ook duidelijk: *naar knoflook*; als je een Grote knoflooktaailing hebt geplukt stinken je handen tot de eerstvolgende wasbeurt! Moeilijker wordt het als de geur van de Levertraanzwam omschreven wordt: *naar levertraan*. Alleen de oudere generatie, die in hun jeugd getergd zijn met het gedwongen slikken van levertraan, kunnen heel hun leven onmiskenbaar die reuk herkennen. Maar de jeugd van tegenwoordig? In het Duits heet het: *onaangenaam naar komkommer*. Stinken daar de komkommers zo? Een Kaneelkleurige melkzwam ruikt karakteristiek *naar bedwantsen*. Maar hoe ruiken die? Wat lacherig wordt soms gereageerd als je voorleest bij de beschrijving van verschillende soorten Vezelkoppen: *Geur: spermatisch*. Maar herkenbaar. Zo ook bij de tekst: *geur muf of muffig*. Moeilijk te omschrijven, maar daar kun je zich toch iets bij voorstellen. Bij gordijnzwammen zien we de geur vaak omschreven als *radijsachtig*, wel duidelijk, maar ook vaak: *naar cederhout*. Vroeger werden sigarenkistjes gemaakt van cederhout, ze hadden een typische lucht. Maar of deze geur nu nog bekend is, betwijfel ik. Melkzwammen hebben soms een wat duidelijkere geur: *naar maggi*, *naar kokos*, *rubberachtig*, *fruitig*, *zurig*, *zoetig*.

Maar dat de geur vaak moeilijk te omschrijven is, blijkt wel uit de tekst bij de zeer onaangename reuk van de Narcisridderzwam. Die ruikt *naar carbid, naar lichtgas, naar verse teer, koolteer, acetyleen*. Irma werd er tijdens een excursie wat onpasselijk van! Heb je al je zintuigen in werking gezet en met je boeken erbij kom je er nog niet uit, dan is het tijd om een microscoop met bijbehorende chemicaliën en vakliteratuur aan te schaffen. Maar dat is een flinke stap verder.

Narcisridderzwam (foto Ger Bogaers)

Geologie van Brabant, een nieuwe kring?

Joost Vermeë en Hans Zaaijer

Aardkundige waarden

Diep onder Brabant bevindt zich steenkool, een overblijfsel van tropische plantengroei van honderden miljoenen jaren geleden. Dat is slechts één voorbeeld van sporen in de diepe ondergrond van Brabant die wijzen op een zeer lange ontstaansgeschiedenis.

Voor de (geologische) geschiedenis van het huidige landschap en de grond aan de oppervlakte kunnen we ons beperken tot de laatste 10 miljoen jaar. Een landschap dat vooral ontstaan is door afzettingen van zand, grind en klei. Aangevoerd en gedeeltelijk weer afgevoerd door rivieren, ijs, wind en zee. Dit proces van sedimentatie en erosie werd bovendien sterk beïnvloed door bewegingen van de aardkorst en door de afwisseling van koude en warme tijden. Het resultaat is een zeer afwisselende aardkundige opbouw van Brabant. We vinden hier vier landschapstypen terug: het dekzandlandschap, het rivierlandschap, het kustlandschap en tenslotte het landschap van de Peelhorst. Verspreid over deze landschappen bevinden zich 42 bijzondere gebieden die door hun aardkundige opbouw en de bijbehorende natuurwaarden van provinciale, nationale of zelfs internationale betekenis zijn. De Provincie Noord-Brabant heeft deze gebieden – de aardkundige waarden – vastgelegd in een speciale kaart, die te raadplegen is op internet.

Zie daarvoor <http://kaartbank.brabant.nl/viewer/app/aardkundige%20waarden>
Op deze kaart kunnen alle mogelijke kaartlagen worden aangeklikt. Voorbeelden zijn een weergave van de geomorfologie (de vorm en de ontstaansgeschiedenis van het landschap) en de breuklijnen in de ondergrond. Verder kunnen de gedetailleerde gegevens, foto's, etc. van al de aangegeven aardkundige gebieden worden geraadpleegd. Probeer het maar eens! Gegarandeerd dat je de eerste uren bezig bent!!

Kring “Brabantse Geologie”?

Het blijkt dat er binnen de KNNV nogal al wat belangstelling is voor het onderwerp “Geologie van Brabant”. Dat concluderen we onder andere uit de deelname aan de excursie op de Regte Heide, aan de interesse in de landschapscursus en uit de reactie op het artikel over “Breuken in Brabant” in *Natura*. Er is daarom het idee ontstaan om binnen de

Werkgroep Geologie & Landschap te starten met een nieuwe kring die zich specifiek gaat richten op onderwerpen over de geologie van Brabant. Denk dan aan de geologische achtergronden van bekende “aardkundige monumenten” zoals de Peelrandbreuk bij Uden of de Brabantse Wal bij Bergen op Zoom. Maar ook andere, minder bekende, gebieden in Brabant zijn een nadere studie waard. En dan bedoelen we geen diepgaande wetenschappelijke studie, maar een, op interesse gebaseerde, kennis-making voor iedere belangstellende. Ook zonder voorafgaande kennis van geologie!

Breuken

En voor degenen die meer willen zou het onderwerp “Breuken in Brabant” uitermate geschikt zijn voor verder onderzoek. Er is over dit onderwerp weliswaar al zeer veel onderzocht en beschreven, maar vooral de door die ondergrondse breuken veroorzaakte kenmerken aan de oppervlakte zijn nooit systematisch onderzocht. Denk dan aan invloeden op het landschap (loop van beken, hoogteverschillen), op het grondwater (hoogte, kwelwater) en op de plantengroei. Een systematisch opgezet onderzoek naar deze invloeden zou ook een aantrekkelijke uitdaging zijn voor zo’n nieuwe kring. Uit eerdere reacties op ons Natura-artikel blijkt bovendien dat we bij zo’n onderzoek op steun mogen rekenen vanuit de wetenschappelijke wereld.

Kennismaking 21 februari

Maar wie heeft er belangstelling om mee te doen aan zo’n kring? Dat willen we graag inventariseren tijdens een kennismakingsavond op dinsdag 21 februari 2017. Op deze avond zal Dick Edelman (docent van het geologiedeel van de landschapscursus) een korte introductie geven over de geologie van Brabant en daarna zullen we bespreken hoe we een en ander kunnen organiseren en welke onderwerpen de meeste belangstelling hebben. Zou je graag mee willen doen?? Je bent op dinsdag 21 februari om 20.00 uur van harte welkom in Natuurmuseum Brabant. Een vooraankondiging van je komst via een e-mail naar Hans Zaaijer ✉hzaaijer@kpnplanet.nl (coördinator werkgroep Geologie & Landschap, wordt op prijs gesteld. Wij hopen je die avond te mogen begroeten.

De Rovertsche Ley – een van de aardkundig waardevolle gebieden in de provincie. Deze beek loopt voor een gedeelte parallel met een geologische breuk in de bodem. Juist op dat gedeelte zijn in het verleden graslandjes aangelegd! Toeval? (Foto: Peter Bouw).

Berry Staps

Prachtige locatie

De locatie van 5 november 2016 ligt heel diep verscholen in een uitgebreid rustgebied van de Regte Heide. In de loop der jaren zijn diverse wandelpaden in het noordelijk deel afgesloten om de rust en stilte te bewaren. Het is dus, naast een stil gebied, ook een ontoegankelijk gebied. En juist daar gaan we een Natuurwerkdag organiseren. Ja, en de reden is dat het zo'n prachtig gebied is. Het is ook een hele uitdaging om de werkdag juist 'daar' te organiseren. Vraagstukken als, hoe komt de Keet op die plek, het materiaal voor de tenten, kunnen de hulpdiensten ons vinden bij calamiteiten, en 'last but not least', kunnen de deelnemers er ook komen? Die praktische zaken hebben we opgelost.

Mooie locatie in het overgangsbied van de open hei naar de bosrand (foto Berry Staps)

Het weer

Er blijft echter altijd een zeer onvoorspelbare factor: 'Het weer'. De heide is een heel mooi gebied maar het is ook een meedogenloos gebied. Als de temperatuur daalt, en de regen als een gesel door de wind wordt aangejaagd, dan moet je er niet zijn met 80 vrijwilligers. Maar na wat wikken en wegen hebben we uiteindelijk toch het risico genomen. Het ligt namelijk zo mooi in het overgangsgebied van de open heide naar het bos, met vennetjes, bosjes met mooie doorkijkjes, en de grafheuvels op de achtergrond. Hopen op mooi weer!

Opbouwen

Als we in alle vroegte op het werkterrein aankomen kijken een paar Reeën verschrikt op. Het lijkt alsof ze zeggen 'wat komen jullie hier doen, het is hier rustgebied!' Ze gunnen ons niet de kans om uit te leggen wat we komen doen en gaan er snel vandoor. Veel tijd om de 'spiegels' te volgen is er niet. We gaan direct aan de slag. Tent opzetten, koffie maken, vuur aansteken, vlaggen hangen. Best druk op een zaterdagochtend. Maar zoals altijd redden we het, en staat de koffie op tijd klaar.

Twijfel

Om op de werklocatie te komen is een 'avontuurlijk pad' uitgezet. Van het grote pad kom je op een kleiner paadje en dan op een nog kleiner paadje, dat niet meer dan een reeënwissel is door het bos, om vervolgens uit te komen op de open heide. Als iedereen dat maar ongeschonden doorkomt! Normaal arriveren de eerste deelnemers al om 9.30 uur. Vandaag is er om 9.45 nog niemand. Dan ga je jezelf toch afvragen, is het pad 'te' avontuurlijk, is de route goed uitgezet, of heeft iemand een belangrijke routepijl gestolen? Maar gelukkig zie ik in het bos wat bewegen, en de eerste 'padvinders' komen lachend het bos uit. Er schijnen mensen de weg te hebben gevonden door op de geur van de koffie af te gaan. Op drie zieken na komen alle deelnemers langzaam binnen wandelen.

Aan de slag

Na een 'tas koffie' en het welkomstwoordje worden de groepen verdeeld en gaat men aan de slag. Er zijn vijf groepen gevormd. Drie groepen storten zich op de kleinere dennen, en twee groepen pakken de grotere bomen aan. Het enthousiasme is groot en men gaat met volle energie aan het werk. Zoals gewoonlijk overschat men zichzelf en slaat de verzekering toe. Tijd voor een praatje en wat rust. Dat geeft ons de kans om de deelnemers te wijzen op de Moeraswolfsklauw en de bloeiende Klokjesgentiaan. Dat is overigens wel heel bijzonder dat die zo laat nog bloeit. Tijdens de pauze wordt er volop genoten van het uitzicht, koffie en de soep. Na de middag blijkt dat de meeste energie in de ochtend is verbrand. Maar de sfeer blijft buitengewoon goed. Ik zie mensen praten, lachen, stilte plekjes opzoeken, en vooral genieten. Als de eerste deelnemers het gereedschap komen inleveren en nog even rond het kampvuur gaan zitten, kunnen we constateren dat er weer heel veel werk is verzet.

Prachtige deelnemers

De weergoden zijn ons zeer goed gezind. Op een heel klein spettertje, aan het begin van de dag na, is het droog gebleven en heeft de wind zich koest gehouden. We hebben nog geruime tijd van de zon kunnen genieten. Later probeerden gitzwarte wolken de sfeer nog te verpesten. Maar die hebben hun lading netjes op een andere plek gelegegd. We hebben heel veel geluk met het weer gehad.

De deelnemers keren voldaan naar huis. We pakken de spullen weer in en geven het terrein weer terug aan de Reeën. We kunnen terugkijken op een prachtige dag, met mooi weer, unieke locatie, geen ongelukken en prachtige deelnemers.

Prachtige locatie mooi weer en enthousiaste deelnemers (foto Berry Staps)

Paddenstoel-excursie

Dongevallei 2016

Guido Stoker

Toon werd gemist

Zoals elk jaar is er ook het afgelopen seizoen weer een paddenstoelen-excursie in de Dongevallei gehouden. Maar dit jaar was het toch anders. Toon de Laat was er dit jaar niet meer bij. De week ervoor had ik hem nog gevraagd of hij ook acte de présence zou geven en hij antwoordde dat dat natuurlijk het geval zou zijn. Het heeft helaas niet zo mogen zijn. Enkele dagen voor de excursie overleed hij plotseling. In zijn geliefde natuur en tijdens het uitoefenen van één van zijn natuurhobby's. We waren er allemaal van onder de indruk en wisten dat we tijdens de excursie en ook in de toekomst zijn kennis en de kenmerkende rustige wijze van zijn onderricht in de paddenstoelenkennis gaan missen.

18 nieuwe soorten

Om nog heel andere redenen hadden we het vermoeden dat de excursie dit jaar minder succesvol zou zijn. Het jaar 2016 zal niet de boeken in gaan als een rijk paddenstoelenjaar. Met name in september was het zeer droog geweest en vele schimmels 'besloten' dit jaar geen voortplantingsorganen te vormen. Veel schimmels hielden het dit jaar voor gezien en sparen waarschijnlijk hun energie voor volgend jaar. De verwachtingen t.a.v. de soortenlijst (en het aantal nieuwe soorten) voor de Dongevallei waren derhalve niet hoog gespannen, mede op basis van ervaringen van de aanwezigen elders in de weken voorafgaand. Dat bleek uiteindelijk toch nog mee te vallen. Onder leiding van Bart Horvers werd deelgebied 3 uitgebreid onderzocht, waardoor er uiteindelijk wat weinig tijd overbleef voor deelgebied 2. Toch zijn er bij elkaar 46 verschillende soorten schimmels (35 in dlg.3 en 16 in dlg.2). Daaronder bevonden zich 18 nieuwe soorten t.o.v. voorgaande jaren (40%). Voor mij een reden dat we nog lang niet uitgezocht zijn in de Dongevallei en ik weer uitzie naar volgend jaar.

Ecologische karakteristiek aangetroffen paddenstoelen in Dongevallei 2016

Levenswijze	N
saprofyten	19
ectomycorrhizavormend	18
parasieten	7
slijmzwammen	1
totaal 2016	45

Habitat	N
terrestrisch (op mineraal grond groeiend)	26
saprotroof (op organische stof groeiend)	12
parasitair (op levende organismen levend)	6
coprofyl (op mest levend)	1
	45

Substraat	N
dood hout	11
levend hout	3
minerale grond	8
humus	13
strooisel	4
Bladmossen/lichenen	3
zwammen	1
rupsenpoppen	1
mest	1
	45

Waardorganisme	N
berk	7
els, wilg, populier	5
eik	4
beuk	1
loofbomen	19
bladmossen	2
korstmossen	1
zwammen	1
	40

Paddenstoelen zoeken in de Dongevallei (foto Birgit Pontzen)

Meer Lilaroze kalknetjes

Onder de gevonden soorten bevonden zich vijf vrij zeldzame tot zeer zeldzame soorten, waaronder 1 die op de Rode Lijst als 'kwetsbaar' staat aangemerkt. Die laatste betrof de Grijsze slanke amaniet (*Amanita vaginata*), die kenmerkend is voor loofbos op rijke gronden.

Net als 2 jaar geleden werd het Lilaroze kalknetje (*Badhamia lilacina*) weer aangetroffen in dlg.2, vrijwel op dezelfde plaats, maar met een veel ruimere verspreiding (zeker 2 groeiplaatsen). Bart kon een mooie foto maken van het vroege stadium van deze slijmzwam, dat hij de vorige keer niet aantrof. De totale (alfabetische) soortenlijst is op te vragen bij de paddenstoelenwerkgroep. Zoals elk jaar maak ik een overzicht van de ecologische karakteristiek van alle gevonden paddenstoelen. Het gaat te ver om dit overzicht in dit verslag op te nemen, maar is als aparte lijst wel digitaal te verkrijgen bij de paddenstoelenwerkgroep. Een samenvattende tabel is wel bij dit verslag opgenomen.

Deelnemers aan de excursie: Irma Biemans, Jan Cortens (B), Bart Horvers, Marij & Cor Klijsen, José Langens, Brigit Pontzen, Jacques Smout, Beppie Verhage en Guido Stoker.

Paddenstoelenzoektocht Dongevallei (foto Birgit Pontzen)

Mijn Hendrik

Zoektocht naar varens en kristallen

Geert Willemen

Nieuwe gezichten

Op 26 oktober j.l. verzamelde zich een flink groep liefhebbers om fossielen te zoeken bij de ingang van het bedrijf Mourik, dat de steenberg van de mijn Hendrik exploiteert. Er waren liefhebbers uit alle geledingen van de KNNV-afdeling Tilburg, en dat was op zich zelf al een leuke ervaring. Veel nieuwe gezichten, die allemaal nieuwsgierig waren naar het verloop van zo'n fossielenzoekexcursie. De heenreis was goed verlopen en het leek alsof de zon ons opwachtte. Het was prachtig weer. Ideaal voor het zoeken naar fossielen. Gelukkig konden we onze auto's parkeren bij "poort 2" om van daaruit het uitgestrekte terrein betreden. Dat scheelde toch al gauw een half uur lopen (en later ook weer terug).

Opruimen steenberg

Graafmachines waren volop bezig met het afgraven van de stortberg en heel diep in de grond loaders met het vullen van vrachtwagens met vooral klei, die hier in de bodem wordt gedolven. Omdat Mourik juist de klei-, zand- en grindlagen nodig heeft die ónder het terrein van de steenberg liggen, moet eerst de steenberg met mijngesteente worden verwijderd. Voor ons is dat gunstig, omdat daardoor steeds vers materiaal beschikbaar komt. Voor we het terrein betraden, nam Geert met ons even de veiligheidsregels door en liet wat voorbeelden zien, van wat we hier - met wat geluk - zouden kunnen vinden. De hoek waar zo druk gewerkt werd, was voor ons te gevaarlijk en dus verboden gebied. Gelukkig - naar later zou blijken - lag er een lange dijk van wel 50 m lang en zo'n 2 m hoog met steenbergmateriaal te wachten. Daarna gingen we de poort door en liepen over een dikke modderweg (enige min-puntje) naar de steenhopen. Onderweg erheen werden al de eerste - zij het kleine - vondsten gedaan en eenmaal bij de "berg" waren er al gauw enthousiaste geluiden te horen. Inderdaad, al snel werden er vondsten gemeld van stukjes Sigillaria, Lepidodendron en Calamites. Michel had al vlug een leuk takje Annularia of Asterophyllites gevonden en ook werden diverse stukjes Stigmara ontdekt (platgedrukt, maar ook massief). Ook de andere disciplines binnen de KNNV kwamen aan hun trekken: Willy vond al vroeg een zeldzaam paddenstoeltje en Jan had al gauw wat mineralen te pakken.

Vindersgeluk

Na een gezamenlijke middagpauze, waarbij natuurlijk over de gedane vondsten, maar ook over koetjes en kalfjes werd gebuurt, ging iedereen weer vol goede moed aan de slag om de reeds gevonden buit wat verder uit te breiden. Hier en daar kwamen varenblaadjes en soms zelfs kleine varentakjes te voorschijn (*Neuropteris* sp. en *Alethopteris decurrens*). Er werden flinke brokken met calciet, chalcopryriet en pyriet gevonden, zelfs met kubusvormige kristallen. En als klap op de vuurpijl vond Jan de Bruijn nog een leuke plaat vol met afdrukken van schelpen (*Carbonicola* sp.), compleet met negatief. Niet alleen het weer zat dus mee. Ook het vindingsgeluk was mét ons. Niemand hoefde met lege handen huiswaarts te gaan. In volle tevredenheid werd alles netjes ingepakt en naar de auto's versleept. We konden allen terugzien op een zeer mooie, gezellige en geslaagde dag. Hartelijk dank aan firma Mourik, die ons zo gastvrij ontving. Op 29 maart is er een herkansing, want dan staat de steenberg opnieuw op het programma (kijk in de agenda elders in deze Oude Ley).

Varenblaadjes (foto Geert Willemen)

Ad Kolen

Veel beweging op trektelpost Meijerijbaan 16 oktober 2016

Verslag vogeltrekdag

Dit is een verslag van de Openbare vogeltrekdag op trektelpost viaduct, Meijerijbaan Tilburg door leden van de Vogelwerkgroep KNNV-afd. Tilburg. Op 16 oktober waren er 13 tellers: Ad Kolen, Paul Koopman, Inge Radstake, Hennie de Graaf, Ben Akkermans, Ralph Akkermans, Leo van Zeeland, Johan van Laerhoven, Jan van Laarhoven, Peter van den Dries, Geertje Vennemans, Stan Godschalk, Henk Moller Pillot en 27 bezoekers. Ondanks de duidelijke aankondigingen in de plaatselijke bladen en op meerdere internet sites viel de publieke belangstelling wat laag uit. De waargenomen vogels werden op toerbeurt door Inge, Leo, Geertje, Henk en Ad op papier vastgelegd.

Onverwacht succesvol

Lichte bewolking aan de randen en veel vliegtuigstrepen, 100% zonnig, 8°C tot 18°C, zwakke, later een matige zuidoostenwind. Een heerlijke dag om buiten te zijn! Het mooie weer tussen 7.20-14.00 uur was voorspeld; de vele passerende trekvogels kwamen als een verassing.

De jaarlijkse vogeltrekdag was dan ook onverwacht succesvol. Met een gunstige wind uit het zuidoosten konden de tellers een aanhoudende stroom trekvogels vastleggen, die tot in het begin van de middag aanhield. Ook ter plekke werden interessante dingen ontdekt. Van de miljoenen vogels die de engte bij het Zweedse Falsterbo enkele weken terug passeerden, werd vorig week op de telpost nauwelijks iets gezien. De wind in de rug uit het oosten en noordoosten maakte het voor de vogels erg gemakkelijk. Snel maar wel erg hoog konden ze zich naar het zuiden of zuidoosten verplaatsen. Wekenlang werd er hier, ver in het binnenland, dan ook nauwelijks vogeltrek gesignaleerd. Gelukkig keerde het tij één dag voor de vogeltrekdag. Met wind uit het zuiden, deels tegen de trekrichting in, moesten de vogels zich meer inspannen. Ze vlogen lager en door het mooie heldere weer was het zicht goed. De vogels konden dus niet alleen op geluiden en vormen, maar ook aan de kleuren van het verenkleed gedetermineerd worden. Het mooie licht was daarbij behulpzaam!

1.	Spreeuw	2559
2.	Vink	1302
3.	Houtduif	949
4.	Veldleeuwerik	748
5.	Kievit	172

Groep langsvliegende Aalscholvers (foto Ad Kolen)

Per uur een andere pieksoort

We begonnen om 7.20 uur met tellen. Voor 8.00 uur werden alleen 17 Spreeuwen gezien. Het 1^e volle uur van de telling was wel raak. Bijna de helft (1261) van de in totaal 2559 waargenomen Spreeuwen passeerden tussen acht en negen uur. Het was ook het uur dat het hoogste aantal vogels werd waargenomen. In het uur daarop, van negen tot tien uur, lag de piek van de Veldleeuweriken: 273 exemplaren. Nog een uur later, van tien tot elf uur, was het uur dat de meeste vinken werden gezien: 588 exemplaren. Tot 11.00 uur werden in de wisselende aantallen per soort de meeste vogels geteld. Daarna daalde de aantallen, maar tot 13.00 uur werd er toch nog behoorlijk wat gezien. Daarna liep het snel terug en om twee uur hielden we het dan ook voor gezien.

Top 5

De cijfers in de bovenstaande top 5 geven de hoogste aantallen waargenomen vogels aan van deze dag. Van de overige waargenomen vogels, 21 soorten, kwamen de aantallen niet boven de 100. Van 11 soorten niet boven de 10. Van 3 soorten werd maar 1 exemplaar gezien (zie tabel 1). Deze opsomming geeft aan dat deze dag vooral Spreeuwen, Vinken, Houtduiven, Veldleeuweriken en Kieviten over de Meierijbaan trokken. Spreeuwen en Vinken zijn al jaren de toptrekkers op deze locatie. Houtduiven scoren ook hoog, maar niet ieder jaar. Veldleeuweriken worden nog wel vaak gezien maar de aantallen nemen af. Maar vooral Kieviten tellen we steeds minder.

Meierijbaan

Ter plaatse werden waargenomen: Dodaars 1, Fuut 2, Aalscholver 5, Grote zilverreiger 1, Blauwe reiger 1, Sperwer 2, Buizerd 5, Torenvalk 1, Waterral 1, Waterhoen 1, Watersnip 5, Witgatje 1, Oeverloper 1, Kokmeeuw: honderden van hun slaapplaatsen op industrieterrein oost op weg naar foerageergebieden, Stormmeeuw 1, Zilvermeeuw 1, Holenduif 1, Houtduif 5, IJsvogel 2, Groene specht 1, Grote bonte specht 2, Winterkoning 2, Roodborst 3, Zanglijster 1, Gaai 3, Ekster 8, Kauw 120, Roek 2, Groenling 5 en Putter 5; Atalanta 5, Gehakkelde aurelia 1 en 213 vliegtuigen.

Hoor je hem of zie je hem (foto Ad Kolen)

Resultaten

Tabel 1. Resultaten openbare vogeltrekking viaduct Meijerijbaan Tilburg. VWG KNNV-afd. Tilburg, 16-10-2016.

Tijd:	7.20	8.00	9.00	10.00	11.00	12.00	13.00	Totaal
Aalscholver	0	13	0	0	8	0	0	21
Rietgans	0	0	0	0	4	0	0	4
Grauwe gans	0	8	0	0	0	0	0	8
Nijlgans	0	0	3	0	0	0	0	3
Buizerd	0	0	0	1	2	0	0	3
Kievit	0	0	19	0	20	125	8	172
Houtduif	0	18	185	737	9	0	0	949
Veldleeuwerik	0	196	273	140	108	27	4	748
Graspieper	0	3	4	0	0	2	0	9
Lijsterachtigen	0	42	0	8	30	0	0	80
Grote gele kwikstaart	0	1	1	0	0	0	0	2
Witte kwikstaart	0	9	3	2	2	3	1	20
Zanglijster	0	1	0	0	0	0	0	1
Koperwiek	0	7	18	7	14	0	0	46
Spreeuw	17	1261	470	67	203	363	178	2559
Vinkachtigen	0	10	25	0	0	0	0	35
Roek	0	0	0	0	10	0	0	10
Vink	0	191	127	588	264	97	35	1302
Keep	0	2	1	0	0	0	0	3
Ringmus	0	0	0	1	0	0	0	1
Groenling	0	1	1	3	9	2	0	16
Putter	0	0	0	12	0	3	0	15
Sijs	0	1	0	2	0	0	0	3
Kneu	0	0	0	0	0	17	0	17
Appelvink	0	0	1	0	0	0	0	1
Rietgors	0	2	2	1	0	1	0	6
Soorten (max. 26)	17	1766	1133	1569	683	640	226	6034

Natuurmuseum Brabant activiteiten 1^e kwartaal 2017

Spoorlaan 434, Tilburg

Datum	Activiteit
10 januari	lezing <i>Een vliegende kraai vindt altijd wat</i>
14 februari	lezing <i>New Horizons bij Pluto</i>
14 maart	lezing <i>De opgraving van Lars, mosasaurus uit de ENCI</i>

BOS succesvol

Succesvolle eerste maanden voor bos (Beleef Ontdek Samen)

Op 21 september vorig jaar ging de nieuwste zaal van het museum open: BOS, Beleef Ontdek Samen. Een prachtige zaal om op ontdekking te gaan voor kinderen van 4-8 jaar, samen met hun ouders.

BOS heeft alles te maken met de vier seizoenen- zoveel zelfs dat de zaal vier keer per jaar met het jaargetijde mee verandert. Half december werd de zaal omgebouwd tot een winters bos, met allerlei winterse opdrachten en een hele nieuwe projectie rondom de museumBOOM. Ook werd een aantal dieren vervangen en de belichting aangepast. Spannend! Bent u er nog niet geweest? Dan klinkt het bovenstaande misschien wat vaag. Via de website vindt u een link naar een prachtig introductiefilmpje, waarin het unieke karakter van BOS goed wordt uitgelegd. De eerste maanden van BOS kunnen niet anders dan zeer succesvol worden omschreven. Vanaf het eerste moment kwamen er al enthousiaste bezoekers, die goede recensies achterlieten op de social media. Ook de reacties van een aantal testklassen waren lovend. Het museum is dan ook heel trots op de zaal, die niet voor niets het label 'experience' meekreeg – beleving, meer nog dan een tentoonstelling. BOS vindt u op de tweede verdieping, in de zaal tegenover *Uitsterven*. Het achterste gedeelte van de trein is hiervoor weggehaald.

WinterBOS (foto Natuurmuseum Brabant)

**Vossenstreken-
app**

Nu te downloaden: Vossenstreken-app

Natuurmuseum Brabant, Brabants Landschap, Kempens Landschap en de gemeente Tilburg hebben hun krachten gebundeld en ontwikkelden gezamenlijk een leuke en actieve wandelapp voor kinderen van 5 tot 12 jaar – en hun (groot)ouders. Op 18 december werden twee Tilburgse routes feestelijk gelanceerd in het bijzijn van wethouder Mario Jacobs. Er volgen er nog twee in Tilburg. Daarbuiten zijn ook al routes te volgen: in Mill (kasteel Tongelaar), in het Belgische Averbode (de Merode) en in Duffel (ook België). De app kan gedownload worden in de Google Play Store en in de App Store. De komende twee jaar worden er telkens nieuwe routes in Noord-Brabant en in de Kempen (België) aan toegevoegd, zodat de keuze en het gebied waar gezinnen kunnen gaan wandelen behoorlijk groot is. Daarnaast wordt er een verbinding gemaakt met de nieuwe Brabantzaal, die voor dit jaar gepland staat. Daarbij wordt de zaal *Brabant in de Ban van Buiten* volledig vernieuwd. In de volgende Oude Ley volgt daarover meer informatie!

Vossenstreken (foto Natuurmuseum Brabant)

**Opgefriste
website**

De website van het museum is opgefrist. De inhoud is grotendeels hetzelfde gebleven, maar er is achter de schermen het nodige werk verzet. Zo krijgen foto's wat meer ruimte, is de structuur verbeterd en is de site nu vooral veel beter te lezen op mobiele apparaten als smartphones en tablets. We kunnen dus weer even vooruit! Tip: elke maand publiceren we op de homepage een *Dier van de Maand*. Daarbij zetten we elke maand een ander dier in de schijnwerpers, gekozen door onze conservatoren of door de directeur. Zo krijgen we een verrassend overzicht van pareltjes uit onze collectie.

**Kerstvakantie-
tip**

Nog tot 8 januari: de Brabantse Sahara in Beeld. De KNNV

Fotowerkgroep afdeling Tilburg legde jarenlang bijzondere momenten vast in de Loonse en Drunense Duinen. Uit hun grote collectie selecteerden zij 32 bijzondere werken voor de fototentoonstelling *De Brabantse Sahara in beeld*. U krijgt meteen zin om het gebied te gaan bezoeken! Te zien in de Potviszaal.

Rob Vereijken

Aparte vorm Trosvlier

Het mirakel van Frances van Lipzig is opgelost. Zij zag langs de oprijlaan naar de Nieuwe Hoef op Landgoed Gorp de Ley een heel vreemde vlierplant. Hij was maar 1 meter hoog en zijn bladeren waren extra ingesneden. Een blad van een vlier is zoal samengesteld, maar hierbij waren de deelblaadjes ook nog eens ingesneden. Twee lezers schoten Frances te hulp. Jacques Smout en Marius van Gelder kwamen allebei met dezelfde oplossing: *Sambucus racemosa* cv Plumosa. *Sambucus* is het geslacht Vlier. Daar had Frances zich dus duidelijk niet in vergist. De plant had ook de kenmerkende vliergeur. Maar het was geen Gewone vlier (*Sambucus nigra*). Het ging hier om een variëteit van de Trosvlier (*Sambucus racemosa*). De Gewone vlier bloeit in juni met zijn witte, brede en platte bloemschermen. In het najaar draagt die struik dan de bekende en bijna zwarte vlierbessen. De Trosvlier begint al in april en mei te bloeien. De stuik heeft een bolachtige bloeiwijze, die vol zit met allemaal kleine wittige of lichtgele bloempjes. De bessen zijn natuurlijk ook eerder rijp; in de zomer draagt hij ronde trossen met rode bessen. De Trosvlier komt in onze streken veel minder voor dan de Gewone vlier. Hier en daar is hij in parken aangeplant. Vooral op landgoederen met voedselrijkere bossen kom je hem het meest tegen. Deze omschrijving van de groeiplaats past dan ook prima bij het bos rond de Nieuwe Hoef.

Vreemde vlier (foto Frances van Lipzig)

Detail van de plant (foto Frances van Lipzig)

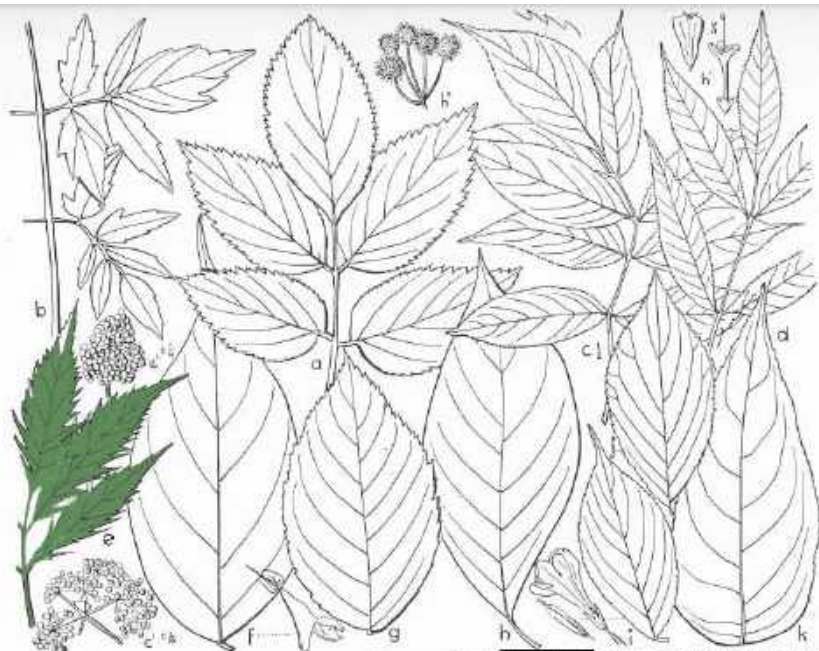

Fig. 120. a *Sambucus nigra* - f. S. n. "Lauckiana" - d. S. racemosa (f. vr.) - g. S. racemosa (f. vr.) - h. S. racemosa (f. vr.) - i. S. racemosa (f. vr.) - j. *Dipelta forficata* (f. bl.) - k. *Macrodiarrhena raijanderiana* - l. *Copalanthus occidentalis* (N. bl. + vr., W. blw.) - f. *Weigelia florula* (f. bl. + vr.) - g. *W. japonica* - h. *Dierisella asarifolia* - i.

Diverse vlieren (Uit B.K. Boom, *Nederlandse dendrologie*, 9e druk)

Graag nieuwe reacties en vragen

Er zijn geen nieuwe vragen binnengekomen. Je merkt wel aan de vraag van Frances, dat het insturen wel degelijk zin heeft.

De blaadjes zijn van de bomen, dus je zou buiten veel meer kunnen zien dat vragen bij je oproept. Stuur die vraag of een onbekende waarneming in. In de volgende Oude Ley wordt daar dan aandacht aan besteed. Reacties tot 18 februari 2017 kunnen in de volgende aflevering verwerkt worden.

Berichten naar: Redactie Oude Ley,
t.a.v. Witte gij ut?/Rob Vereijken,
Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg.

☎ 013-543 88 41 of ✉ rob.vereyken@planet.nl

Wandelprogramma IVN-afdeling Tilburg

Uitnodiging

IVN afdeling Tilburg nodigt alle KNNV-leden uit om een keer mee te doen met één van haar activiteiten. Hieronder staat het wandelprogramma voor het 1e kwartaal van 2017. Dit zijn openbare wandelingen. Indien een wandeling wegens omstandigheden niet door kan gaan dan wordt dat tijdig aangegeven in de digitale nieuwsbrief van de IVN afdeling Tilburg. Hoe u zich kunt aanmelden voor de digitale nieuwsbrief vindt u op onze site www.ivntilburg.nl. Voor meer info: [✉ natuurgidsen@ivntilburg.nl](mailto:natuurguidsen@ivntilburg.nl)

Zondag 8 januari

Start

Vertrekpunt

De Oude Warande, Tilburg

10.00-12.00 uur

Parkeerterrein UvT bij het begin van de Warande

Zondag 26 februari

Start

Vertrekpunt

Wandeling Galgeven

10.00 - 13.00 uur

Komend van Tilburg over de Koningshoeven rijd richting Moergestel. Na het viaduct over de snelweg linksaf de Baksevenweg oprijden; voorbij de bocht naar rechts wachten de gidsen.

Zondag 26 maart

Start

Vertrekpunt

Wandeling De Brand

10.00 - 12.00 uur

Bar - Brasserie Boslust
Schoorstraat 37, 5071 RC Udenhout

Maandag 17 april (2e Paasdag)

Start

Vertrekpunt

Dag van het Brabantse Landschap

vanaf 12.00 uur

Rooverdsche Leij,
Gorps Baantje 1, 5051 PX Goirle

Coördinatoren van de werkgroepen:

Dongevallei:	Guido Stooker 06 – 12215643 gstooker@live.nl
Foto's:	Marcelle Leoné 013 – 4557220 wgr.natfototilburg@gmail.com
Geologie:	Hans Zaaier 0411 – 62314 hzaaijer@kpnplanet.nl
Insecten:	Theo Peeters 013 – 4560116 ptheo@xs4all.nl
Kaaistoep:	Jaap van Kemenade 06 – 53941104 jaap.van.kemenade@twm.nl
Mossen:	Maarten Mandos 013 – 5050930 mmandos@xs4all.nl
Paddenstoelen + korstmossen:	Ger Bogaers 013 – 4635051 ger.bogaers@hetnet.nl
Plaggen:	Berry Staps 013 – 5347070 plaggroep-knnv-tilburg@hotmail.nl
Planten:	Loes van Gorp 013 – 5423672 loesvangorp@gmail.com
Stadsnatuur:	Rob Vereijken 013 – 5438841 rob.vereyijken@planet.nl
Vogels:	Ben Akkermans 013 – 5362107 b.a.r.akkermans@planet.nl
Zoogdieren:	Bas Dielen 06 – 53979274 dielen.bas@gmail.com

Contributie:

Gewone leden	: € 30,00
Huisgenootleden	: € 12,50
Jongeren t/m 25 jaar	: € 15,00
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 12,50
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel
Veldhovenring 27, 5041 BA Tilburg
013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl
Rekeningnummer van de afdeling:
NL03 TRIO 0390 2533 91 t.n.v. KNNV-afd. Tilburg

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

DRUKWERK

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg